

Faktablad för att bedöma indikator för god miljöstatus enligt havsmiljöförordningen

8.3A Volymen av upptäckta utsläpp av olja och oljeliknande produkter

Havsmiljödirektivet syftar till nå god miljöstatus i EU:s havsområden, det vill säga att biologisk mångfald bevaras och ekosystemen hålls friska och fria från föroreningar, samtidigt som ett hållbart nyttjande möjliggörs genom att en ekosystembaserad metod för förvaltning av mänskliga aktiviteter tillämpas.

Som en del av förvaltningen av havet genomförs vart sjätte år en bedömning av havsmiljöns tillstånd i relation till ett definierat önskvärt tillstånd som karaktäriserar god miljöstatus. Vad som kännetecknar god miljöstatus, samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön, fastställs i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter [HVMFS 2012:18](#).

Som underlag för bedömningen publicerar Havs- och vattenmyndigheten faktablad per indikator eller liknande rapporter som mer i detalj redovisar metodik och bedömningsresultat.

Den samlade bedömningen som görs på en mer övergripande nivå publiceras i Havs- och vattenmyndighetens rapporter om bedömningen av miljö tillståndet som publiceras vart sjätte år.

Version: Samrådsversion

Publiceringsdatum: 2023-10-16

Ändringsdatum: ÅÅÅÅ-MM-DD (metadata)

Havs och Vatten myndigheten

Inledning

Oljespill i havsmiljön kan orsaka stora skador på växter, djur och livsmiljöer. Räddningsinsatser och sanering kan dessutom kosta stora summor, och marin turism och lokala kustekonomier påverkas negativt.

Indikatorn *Volym av upptäckta olagliga eller olycksrelaterade utsläpp av olja och oljeliknande produkter* bygger på de uppskattade volymer av upptäckta oljespill från sjöfart som rapporteras från den kontrollbaserade flygövervakningen över Nordsjön och Östersjön. Indikatorn saknar tröskelvärde relaterat till effekter eller påverkan på den marina miljön. Istället görs bedömningen utifrån de volymer av oljespill som upptäcks jämfört med referensperioden 2008–2013 med historiskt sett låga nivåer av oljespill.

Metod

Övervakning ska ske enligt metodbeskrivningen i övervakningsprogrammet [Utsläpp av olja och andra skadliga ämnen till havs](#).

Övervakningen utförs rutinmässigt med hjälp av satellit, fartyg och flygplan och inkluderar både tekniska hjälpmedel som radar och optisk bedömning av vattenföroreningens volym. Övervakningen är samordnad med andra länder runt Nordsjön (enligt Bonnavalet och Köpenhamnsavtalet) och Östersjön (enligt Helcom och Köpenhamnsavtalet) och är när det gäller mätningar och metoder är standardiserad. Upptäckta spill med volymuppskattning rapporteras årligen och årsmedelvärdet av utsläppen beräknas.

Referensperiod är 2008–2013.

Detaljerad beskrivning

Bedömningsperioden avser en sexårsperiod. Observerat värde för denna period uttrycks som årsmedelvärde i m³ per havsbassäng. Bedömningen görs med avseende på volym (m³) upptäckt olja per havsbassäng. Antalet upptäckta spill används som kompletterande information gällande trender.

Utförlig beskrivning av metod och grund för indikatorn finns i [Helcom:s indikatorrapport](#).

Tröskelvärde

När årsmedelvärdet av utsläpp underskrider de värden som anges i Tabell 1.

Tabell 1. Tröskelvärden per bassäng.

Bassäng	Tröskelvärde (m ³)
Bottenviken	0,1135
N Kvarken	0,0007
Bottenhavet	0,1863
Ålands hav	0,1363
Norra Gotlandshavet	14,3056
Västra Gotlandshavet	0,2304
Östra Gotlandshavet	1,8503

Havs och Vatten myndigheten

Bornholms havet och Hanöbukten	2,8667
Arkonahavet och Södra Öresund	7,6978
Öresund	0,1121
Kattegatt	0,4212
Skagerrak	1,15

Bakgrund och princip för tröskelvärde

Det är inte möjligt att sätta ett allmängiltigt tröskelvärde som är både realistiskt och förenligt med god miljöstatus för de mängder olja som tillförs havsmiljön genom spill från sjöfarten. Detta eftersom avgörande faktorer bakom saneringsmöjligheter och hur stor skada ett enskilt spill kan orsaka beror på faktorer som typ av petroleumprodukt som spillts, årstid, väderförhållanden och strömmar, samt vilka naturvärden som kommer i kontakt med föroreningen. Beroende på dessa omständigheter kan samma volym oljeförorening orsaka allt från begränsade till mycket omfattande skador i havsmiljön.

I avsaknad av effektbaserat tröskelvärde används som tröskelvärde istället de volymer oljespill som observerades under perioden 2008–2013 uttryckt som årsmedelvärde per havsbassäng under perioden. Detta är överenskommet inom den regionala havskonventionen [Helcom](#) och är baserat på att det sammantaget under denna period upptäcktes historiskt små spillvolymer av olja inom Helcom:s ansvarsområde. Tröskelvärdet är alltså satt för att volymerna upptäckta spill fortsatt ska ligga på en historiskt låg nivå, vilket i förlängningen minskar risken för påverkan på den marina miljön. Inom den regionala havskonventionen [Ospar](#) är dock inte motsvarande indikator eller tröskelvärde överenskomna. Nationellt används för bedömningen av indikatorn samma referensperiod för att definiera tröskelvärde också för Skagerrak. Detta är baserat på den statistik Sverige inrapporterat till [Bonnavalet](#).

Bedömningsområde

Samtliga havsbassänger enligt bilaga 1 Karta 2 i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter [HVMFS 2012:18](#).

Bedömning 2024

Tröskelvärdet klaras i 9 av 12 havsbassänger. De havsbassänger som inte klarar tröskelvärdet är Bottenhavet, Västra Gotlandshavet och Kattegatt. Jämfört med senaste bedömningsperioden är statusen antingen stabil eller har förbättrats i havsbassängerna. Utsläpp av olja har minskat över tid vilket lett till en generell förbättring. Bedömningens tillförlitlighet anses vara hög.

Detaljerad beskrivning och redovisning av resultat

För de tre bedömningsområden som inte klarar tröskelvärdet är V Gotlandshavet närmast att klara tröskelvärdet medan Kattegatt är längst ifrån att klara tröskelvärdet. I Kattegatt överskrider tröskelvärdet med en faktor 3 medan tröskelvärdet överskrider med en faktor 1,7 i V Gotlandshavet. En framtida utveckling av indikatorn kan inkludera att uppdatera tröskelvärdet eftersom det finns en tidsperiod med ännu lägre utsläpp än den period som nu används som referensperiod.

Havs och Vatten myndigheten

Tidsperiod som bedömningen avser: 2016–2021

Tabell 1. Bedömning av indikatorn per havsbassäng.

Bedömningsområde	Tröskelvärde [m ³]	Observerat värde [m ³]	Bedömning	Tillförlitlighet	Trend
Bottenviken	0,1135	0,0507	Klarar tröskelvärde	Hög	Förbättrad
N Kvarken	0,0007	0,0000	Klarar tröskelvärde	Hög	Förbättrad
Bottenhavet	0,1863	0,3263	Klarar inte tröskelvärde	Hög	Stabil
Ålands hav	0,1363	0,0130	Klarar tröskelvärde	Hög	Förbättrad
N Gotlandshavet	14,3056	1,7050	Klarar tröskelvärde	Hög	Stabil
V Gotlandshavet	0,2304	0,3840	Klarar inte tröskelvärde	Hög	Stabil
Ö Gotlandshavet	1,8503	0,0563	Klarar tröskelvärde	Hög	Förbättrad
Bornholmshavet och Hanöbukten	2,8667	1,0835	Klarar tröskelvärde	Hög	Stabil
Arkonahavet och Södra Öresund	7,6978	1,2275	Klarar tröskelvärde	Hög	Stabil
Öresund	0,1121	0,0090	Klarar tröskelvärde	Hög	Stabil
Kattegatt	0,4212	1,3118	Klarar inte tröskelvärde	Hög	Stabil
Skagerrak	1,15	0,5545	Klarar tröskelvärde	Hög	Stabil

Policyrelevans

Havsmiljödirektivet: deskriptor och kriterium	Vattendirektivet: kvalitetsfaktor	Annan EU-lagstiftning	Nationella miljö kvalitetsmål	Regionalt (Helcom, Ospar) och/eller annan policyrelevans
Deskriptor 8. Koncentrationer och effekter av farliga ämnen Kriterium D8C3. Akuta föroreningshändelser	-	-	Gifrfri miljö Hav i balans samt levande kust och skärgård	Helcom core indicator Oil spills

Rapporteringsuppgifter

Koppling till havsmiljödirektivet Bilaga III

Belastning och påverkan (Bilaga III, Tabell 2a)

Havs och Vatten myndigheten

Tema	Belastning
Ämnen, avfall och energi	Tillförsel av andra ämnen (t.ex. syntetiska ämnen, icke syntetiska ämnen, radionuklider) – diffusa källor, punktkällor, atmosfärisk deposition, akuta händelser

Ingående kriteriekomponent(er)

Kriteriekomponent	Parameter	Enhet
–	Volym spilld oljeprodukt, årsmedelvärde	m ³

Ingående parametrar, övervakning, datavärd och länk till datapaket

Parameter	Övervakningsprogram enligt havsmiljöförordningen	Datavärd samt databas med hyperlänk	Hyperlänk till rådata-snapshot	Hyperlänk till metadata
Volym spilld oljeprodukt, årsmedelvärde	Utsläpp av olja och andra skadliga ämnen till havs	Helcom Skagerrak: Årsrapporter under Bonnavalet, https://www.bonnagrement.org/publications	Helcom Skagerrak: Årsrapporter under Bonnavalet, https://www.bonnagrement.org/publications	Helcom Skagerrak: Årsrapporter under Bonnavalet, https://www.bonnagrement.org/publications